

Karnas historie

Karna er hovedpersonen i Nini Roll Ankers Den som henger i en tråd. Her kan du lese mer om boka og tiden den er skrevet i.

Tekstil- og bekledningsindustrien sysselsatte mange kvinner. Bilde fra en norsk tekstilfabrikk på 1930-tallet., Foto: Atelier KK, Eier: Universitetsbiblioteket i Bergen.

Jeg er hovedpersonen i romanen Den som henger i en tråd, som er skrevet av Nini Roll Anker. Jeg liker å gå på ski og være sammen med venninner, særlig Rakel, som jeg har kjent siden jeg var liten. Og jeg liker å lese bøker, helst bøker som jeg kan lære av, som er noe mer enn spennende historier. Jeg drømmer om å få mann og barn, men de mennene jeg møter vil bare ligge med meg, ikke gifte seg med meg. Siden jeg ikke er gift må jeg forsørge meg selv og moren min, og det er ikke lett. Fabrikken jeg jobber på stenges ofte i flere uker av gangen fordi det ikke kommer nok bestillinger, og da får vi ingen lønn.

I tiden: 1930-tallet

Fakta om prosjektet "Opprørske jenter i litteraturen"

Tekstene under dette temaet ble skrevet i samarbeid med Foreningen !les i 2009. Målet var å løfte fram forfatterskap, bidra til å utvide tekstuniverset ungdom møter og stimulere til leseglede blant ungdom. Målet var dessuten å formidle norgeshistorie med et kvinneperspektiv.

Prosjektet var støttet av Norsk kulturråd og Fritt Ord. Referansegruppa besto av etnolog Kari Telste, historiker Anne Gamme, bibliotekar Mari Eeg-Vilnes, forfatter Ingelin Røssland, samt litteraturviterne Elin Havelin Rekdal og Tonje Vold.

Karna i *Den som henger i en tråd* jobber som syerske i en liten bedrift. Siden hun ikke er gift forsørger hun både seg selv og moren sin. Men hun sliter med å få endene til å møtes. Fabrikken hun jobber på stenges ofte i flere uker av gangen fordi det ikke kommer nok bestillinger, og da får de ansatte ingen lønn. Etter hvert blir hun aktiv i arbeiderbevegelsen, som hadde stor økning i oppslutning på 1930-tallet.

Tekstil- og bekledningsindustrien sysselsatte mange kvinner i denne tidsperioden i norsk historie. Det var helst ugifte kvinner med god helse og faglig dyktighet som jobbet i fabrikkene, kvinner som giftet seg forlot oftest arbeidslivet. Dette mønsteret varierte riktignok med kulturelle og økonomiske forhold i ulike deler av landet. I romanen *Den som henger i en tråd* ser vi at også eldre, slitne kvinner får jobbe i fabrikken, noe fabrikkeierne trekker fram som tegn på godhet fra deres side. Kvinnenes lønninger var lavere enn menns, også for faglærte kvinner. Det ble argumentert med at de fleste yrkesaktive kvinnene var unge og uten familie å forsørge.

Ikke for gifte kvinner

Etter børskrakket på Wall Street i 1929 steg arbeidsløsheten, også i Norge. Når mange sto uten arbeid, ble det sett på som urettferdig at et ektepar skulle ha to inntekter, og både LO og Arbeiderpartiet gikk inn for at gifte kvinner skulle kunne sies opp fra stillingene sine for å gi plass til arbeidsledige menn og ugifte kvinner. Hvor mange som faktisk ble sagt opp er usikkert, men en generell motvilje mot at gifte kvinner skulle tjene egne penger gjorde nok at mange ikke ønsket å ta lønnsarbeid. Mannens inntekt ble ansett som felles, og han pliktet å gi kona penger til hushold og personlig forbruk.

Tidligere hadde det vært vanlig å drive hjemmesøm for gifte kvinner, men dette ble det mindre av i mellomkrigstiden. Blant annet bidro arbeiderbevegelsen til dette. Det ble argumentert med at moderne arbeid skulle foregå i fabrikker.

Fakta: Karna

Karen Anna, kalt Karna til daglig, er den 30 år gamle hovedpersonen i romanen Den som henger i en tråd av Nini Roll Anker. Hun liker å gå på ski og være sammen med venninner, særlig Rakel, som hun har kjent siden hun var liten. Og hun liker å lese bøker, helst bøker hun kan lære av, som er noe mer enn spennende historier. Hun drømmer om å få mann og barn, men de mennene hun møter vil bare ligge med henne, ikke gifte seg. Siden hun ikke er gift må hun forsørge seg selv og moren sin, og det er ikke lett. Fabrikken hun jobber på stenges ofte i flere uker av gangen fordi det ikke kommer nok bestillinger, og da får arbeiderne ingen lønn.

I løpet av 1930-åra ble også kvinnes stilling i arbeiderbevegelsen sterkere, og de begynte å stille krav om innflytelse. Det var særlig innen fagbevegelsen dette skjedde. Fra å utgjøre 8,5 prosent av LOs medlemsmasse i 1934, økte kvinneandelen til 16,3 prosent i 1936. Kvinner kom inn i mer ledende posisjoner, og begynte å stille krav om egen kvinneorganisering. Dette kravet møtte mye motstand internt, men i 1940 bøyde LO av og LOs kvinneorgan ble opprettet.

Barnebegrensning

Barnetallene i Norge begynte å synke allerede før 1900, og de fortsatte å synke bratt helt til de stabiliserte seg rundt 1930. I 1900 hadde en gjennomsnittsfamilie 5 barn, mens man var nede i 2,5 barn per familie i 1930. Dette begynte i de øvre lag av folket, og spredte seg etter hvert til stadig flere grupper. Nedgangen startet altså før man fikk tilgang på prevensjonsmidler, og man brukte tradisjonelle metoder som avholdenhet og avbrutt samleie. Fallet i barnetall ble sett på som et problem, spesielt i overklassen. Det ble derfor rettet oppmerksomhet mot hvor viktig moderskapet var. Men ønsket om mer utdanning, en mer bekvem livsstil og muligheten for å investere mer i hvert barn førte allikevel til at «to-barnsystemet» ble idealet i 1930-årene.

Abort var forbudt, og en kvinne som tok abort kunne straffes med inntil tre års fengsel.

en liberale delen av kvinnebevegelsen så barnebegrensning som en mulighet til å skaffe kvinner og barn et bedre liv.

Kvinneaktivisten Katti Anker Møller jobbet for at moderskapet skulle være frivillig, noe hun ville sikre gjennom seksual- og prevensjonsopplysning, avkriminalisering av abort og mødrelønn.

Et av resultatene av Møllers arbeid var åpningen av mødrehygienekontorer, hvor man kunne få prevensjonsveiledning. Mellom 1924 og 1940 ble det opprettet 14 slike kontorer. Kontorene ble i begynnelsen kraftig motarbeidet, også av deler av kvinnebevegelsen – man fryktet at tilgang på prevensjon ville føre til «usedelighet og manglende ansvarsfølelse». Men utover 1930-tallet fikk seksualopplysning økt prestisje og oppslutning, og også den borgerlige delen av kvinnebevegelsen sluttet opp om arbeidet.

Abort var forbudt, og en kvinne som tok abort kunne straffes med inntil tre års fengsel. Den som hjalp henne kunne straffes med to års fengsel, og fra seks år til livstid dersom kvinnen døde. Men i en tid hvor det å være enslig mor var forbundet med stor skam, foretok mange kvinner allikevel ulovlige og farlige aborter. Legeforeningen nedsatte en komité som utarbeidet et lovforslag om at det skulle bli mulig å innvilge abort på medisinske, humanitære og sosiale grunner etter søknad fra legen. Forslaget forelå i 1935, men den offentlige motstanden var stor, og forslaget ble ikke behandlet i Stortinget.

Se også

- [Overklassekvinne med sosialt engasjement](#)
- [Abortkampen](#)

OPPRØRSKE JENTER I LITTERATUREN

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.